

91. Primus ergo Julius ait: „Qui se scit aliis esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum; ipsa namque ecclesia quae prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.“¹ Haec ille. Quae licet non reperiantur in ejus epistolis quas modo habemus, fortasse Gratianus legit aliam ejus epistolam, et a Julio, ut moris est pontificum, eadem verba usurpavit Vigilius ut ex ejus epistola secunda constat ad Eutherium episcopum.² Vel fortassis quod adscribendum erat Vigilio, adscriptum est Julio qui in epistola prima ad Orientales initium simile huic habet nempe: „Qui scit se aliis esse praepositum non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum“:³ aliis quae sequuntur suppositis, quae et invenire potuit in codice suo Gratianus, quia aut Vigilius haec scribit ad Eutherium sive Eleutherium episcopum ut puto Hispanum, tum quia vigeat ibi error Priscillianistarum, quos ibi insectabatur, tum etiam quia dicitur esse in extremis mundi partibus, hoc est in occidente: manifestum est, quod non solum de commissaria potestate loquatur, sed de ordinaria; hic enim ordinarius episcopus erat, et de potestate omnium ecclesiarum fit mentio, quae plane potestas non minus ordinariam potestatem complectitur quam commissariam, quia in variis ecclesiis est ista potestas commissaria, si cum ordinaria conferatur quae ubique recipitur.

Leo quoque papa ad Anastasium Thessalonicensem ait: „Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, ut

¹ C. Qui se scit 12 C. 2. q. 6 in decr. Grat. Hoc caput antea Julio adjudicatum nunc Vigilio merito adscribitur antiquorum codicum auctoritate, quod jam Lainez suspicabatur. Desumptum est ex ep. I. Vigilii ad Eutherium vel potius ad Profuturum, episcopum Bracarensem, quam jure Lainez infra contendit ad Hispanum esse directam. Cfr. Jaffé ed. II. n. 907. Migne, P. L. 69, 15. (ubi etiam de genuinitate hujus loci.)

² Migne l. c. col. 19.

³ Haec verba sunt s. Leonis M. in ep. 14 ad Anastasium Thessal. (Jaffé n. 189). Migne, P. L. 54, 676. Refert ea Pseudo-Isid. in ep. Julii ad orientales episcopos. (Jaffé ed. II. n. 195). Migne, P. L. 8, 984.

in partem sis vocatus sollicitudinis non in plenitudinem potestatis.“¹ Haec ille, quae licet Anastasio Thessalonicensi archiepiscopo et sedis apostolicae per orientem legato dicantur, tamen ex eodem Leone constat et de aliis ordinariis debere intelligi, quod ex iisdem Leonis verbis, quae ex epistola Julii desumpsit constat. Subjicit enim Leo sequentia pulcherrima verba communia Julio et sibi: „Haec quidem connexio totius corporis unanimiorem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum, quibus quum sit dignitas communis, non est tamen ordo aequalis, quum et inter beatos apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis; et quum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut caeteris praecerneret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio et magna dispositione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli quorum inter fratres haberetur prima sententia, et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad unam Petri sedem universalis ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit quibusdam se esse praepositum non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat.“² Haec Leo, ex cujus verbis habemus, quod sicut apostoli quantum ad apostolatum attinet pares erant, licet Petrus quia summus pontifex creatus est, illis sit a Christo praelatus; ita et episcopi omnes quantum ad episcopatum pares sunt, jurisdictione autem archiepiscopi praesunt episcopis et archiepiscopis primates, et omnis haec dispositio a papa qui omnibus praelatus est, tamquam a capite dimanat, a quo nullum membrum debet dissidere.

Quod enim haec distinctio a papa prodierit, testantur Clemens et Anacletus; ergo ab eodem emanat jurisdictione commissaria et ordinaria. Inter quas haec sola est differentia, quod ordinarius habet potestatem sibi ut propriam

¹ Migne, P. L. 54, 671.

² Migne l. c. col. 676.

concessam, qua utitur in gubernanda ecclesia sua, commissarius utitur non potestate quasi propria, sed potestate ejus cujus vices gerit, qua tamen non utitur ut in sua plenitudine sed ex parte et juxta commissionis limites.

92. Ad haec Gregorius IV. ad episcopos per diversas provincias sic scribit de episcopo Cenomanensi loquens: „Nihil prius de eo qui ad sinum ecclesiae Romanae confugit et ejus implorat auxilium decernatur quam ab eisdem ecclesiae auctoritate fuerit praeceptum, quae vices suas ita aliis impertivit ecclesiis, ut in partem sint vocatae sollicitudinis non in plenitudinem potestatis.“¹ Haec Gregorius scribens ad omnes episcopos et de omnibus episcopis loquens licet specialiter haec res attingat metropolitanos vel primates vel alios legatos sedis apostolicae, qui licet contra canones in hoc agerent, moleste ferebant episcoporum causas qui sub ipsis erant, ad sedem apostolicam deferri. Sed quod ipsis dixit de potestate sua commissaria, non minus fere dicere potuisset ipsis ordinariis, si gravarent suos subditos et impedirent appellationem ad sedem apostolicam.

Idem Gregorius ad Maximum episcopum ut habetur cap. Mandata De praesumptionibus: „Mandata coelestia efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur; proinde super cunctas ecclesias Siciliae te vices sedis apostolicae ministrare decernimus quas non loco tribuimus, sed personae, quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conversatione tua praesumamus.“² Haec ibi. Ex quibus primo habemus, summum pontificem jure divino teneri ad impertiendum onus cum aliis, prout exigit regimen universalis ecclesiae, quod quum non minus exigit ordinariam potestatem episcoporum quam commissariam, quum praesertim commissaria legati major sit quam ordinaria episcopi, quia ad plures personas et graviores causas sese extendit; si igitur hanc majorem fatentur manare a summo

¹ C. Decreto nostro 11 C. 2. q. 6 in decret. Grat. (Jaffé n. 1958).

² Cap. Mandata 6 De praesumptionibus (II. 23) Gregor. M. l. II. ind. X. ep. 7. (Jaffé n. 796). Migne, P. L. 77, 544.

pontifice, illam quae minor est non debent negare ab eo proficisci.

Clemens tertius ad Guillelmum archiepiscopum Montis Regalis: „Si quid ex liberalitate, apostolorum providentia fratribus ac coepiscopis nostris accedit, ad nostri honoris augmentum credimus redundare, ut de plenitudine potestatis quam sancta Romana ecclesia largiente domino sibi vindicat, singularem ecclesiae inferiores accipiant, ut ab ea velut a capite insubservientia membra justificationum munera transfundantur.“¹ Haec ille.

93. Innocentius tertius cap. Ad honorem 4. De auctoritate et usu pallii: „Sane solus Romanus pontifex in missarum sollempniis pallio semper utitur et ubique, quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticae potestatis, quae per pallium significatur; alii autem eo nec semper nec ubique, sed in ecclesia sua in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.“² Haec ille. Qui quum ait pontificem assumptum esse in plenitudinem potestatis, procul dubio a Deo assumptum immediate intelligit; quum vero dicit archiepiscopos accepisse jurisdictionem ecclesiasticam a Deo, accepisse intelligi debet non immediate, sed per pontificem, a quo pallium accipiunt; a quo qui vocatur, procul dubio a Deo vocatur, ut ex eodem Innocentio c. Qualiter 17. De elect. et electi potestate plane colligitur. Ait enim: „Verum quoniam electus a vobis ante confirmationem administrationi episcopatus se irreverenter immiscuit, recipiendo tam a clericis quam laicis juramenta, non attendens quod secundum apostolum nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron; praecipue quia nec donum scientiae pontifici conveniens fuerat assecutus: postquam nobis praesentastis eundem, sufficienti examinatione praemissa electionem de ipso factam

¹ Jaffé n. 10114.

² L. I. Decret. tit. VIII. Scripta est haec epistola a. 1204 (Pöthstast n. 2145).

duximus irritandam, quidquid ex ea et ob eam factum est, denuntiantes penitus non tenere.¹ Haec ille. Ex quibus habemus electionem non conferre jurisdictionem, sed confirmationem pontificis, et per eam a pontifice vocatum esse ut a Deo, vocatum tamquam Aaron.

Ex quo eliditur cavillatio eorum, qui asserunt, in his sententiis non intelligi vocatos episcopos a papa sed a Deo, quum procul dubio intelligantur vocati a Deo per ipsum papam. Quod et confirmari potest ex concilio Meldensi quod citat Ivo in quinta parte sui decreti cap. 194: „Hinc est quod quum Moyses querelam in conspectu Dei poneret, non se posse portare tantum onus, quod ei fuerat impositum, audivit a domino: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri; et auferam de spiritu tuo tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris.* [Num. XI. 16, 17]. Quid in Moyse, nisi summum sacerdotium, quid in septuaginta viris, nisi presbyteros accipimus? Quod autem dominus aufert de spiritu Moysis, traditque eis, patenter ostendit, quia hi qui ab episcopo in conspectu Dei vocati sunt, ut secum onus populi sustentent, eadem velle et imperato sibi honore totis viribus cooperari debent. Hoc enim significat, quod non alium, sed ejusdem Moysis spiritum accipiunt.² Haec ibi.

Ex quibus duo colligimus. Alterum est, quod episcopus vocat presbyteros, et eo vocante dominus eos vocat; alterum vero, quod honor sive potestas collata sacerdoti ab episcopo injunctio conferatur; et idcirco vocatur in partem honoris. Si igitur episcopus vocans in partem sollicitudinis presbyteros, eis injungendo jurisdictionem tribuit, papa procul dubio qui episcopus est episcoporum, vocans episcopos in partem sollicitudinis, jurisdictionem eis tribuit; et idcirco episcoporum jurisdictio ab eo derivat.

94. Bernardus ad Eugenium eandem sententiam confirmat dicens: „Ergo juxta canones tuos alii in partem

¹ L. I. Decretalium tit. VI. Epistola directa est ad capitulum Pennense (Potthast n. 836).

² Migne, P. L. 161, 383.

sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur et in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa exstiterit, tu episcopo coelum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam et tradere satanae potes?¹ Haec ille, per alios vocatos in partem sollicitudinis et non in plenitudinem potestatis intelligens quoscumque aliis praelatos et ordinarios; nam et de episcopo, qui ordinarius est, subjicit quod potest illum pontifex spoliare episcopatu ob id profecto, quia et ipse episcopatus pars est sollicitudinis, in quam vocatus est episcopus per papam, et idcirco auferri potest ab eo, per quem est tradita.

95. Ex quo fit ut qui istam sententiam solum de primatibus vel archiepiscopis vel legatis intelligunt, alios vero ordinarios vocatos censent a Deo immediate, hallucinentur, sumentes fortasse occasionem ex quodam titulo Ivonis, quem in quinta parte sui decreti praetulit fragmento epistolae Gregorii ad universos episcopos, ubi sic ait Ivo: „Primates et metropolitani a Romana ecclesia sint vocati in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.“² Ex hoc ergo titulo inferunt isti, vocationem hanc in partem sollicitudinis de potestate commissaria, quam habent archiepiscopi et primates et legati, non autem de ordinaria, quam habent episcopi, esse intelligendam. Sed certe non haec est mens Ivonis, nec ipsorum sanctorum pontificum, quorum dicta allegat; sed ob id mentionem facit specialem metropolitanorum et primatum, quia illi solum moleste ferebant, causas episcoporum deferri ad Romanum pontificem, et propterea specialiter de illis mentio fit. Sed pontifices eos refellunt ex principio quodam communi non solum ipsis, sed omnibus ecclesiae praelatis; quia enim omnes vocat in partem sollicitudinis, illi ab hac regula non excipiebantur, de quibus propter eminentiorem potestatem aliqui dubitare poterant, num in plenitudinem potestatis ipsi vocati essent. De quibus quia constat etiam

¹ De consideratione l. II. c. 8. n. 16. Migne, P. L. 182, 752.

² Migne, P. L. 161, 428.

vocatos esse in partem sollicitudinis, idem de aliis a fortiori est sentiendum, qui minorem habent potestatem.

Demum, quod uti adversariorum testimonium favens auctoritatem habet, est sententia patrum Basileensium, qui dum a summo pontifice segregati essent atque ei infensi, hanc veritatem tamquam rem fidei fatentur. Ajunt enim in epistola synodali ad Eugenium quartum: „Nunc autem ad proposita per venerabilem archiepiscopum Tarentinum dicendum restat. Imprimis late explicat jurisdictionem et potestatem summi pontificis, quod caput sit et primas ecclesiae, vicarius Christi et a Christo, non ab hominibus vel synodis, aliis praelatus et pastor christianorum, et ei datae sunt a domino claves, et uni dictum est: *Tu es Petrus*; et solus in plenitudinem potestatis vocatus sit, alii in partem sollicitudinis, et multa hujusmodi, quae quum vulgatissima sint, minime necessarium erat recensere. Ista plane fatemur et credimus operamque in hoc sacro concilio dare intendimus, ut omnes eandem sententiam credant.“¹ Haec illi, qui procul dubio tamquam rem fidei certam et indubitam confitentur et confitentam censent, solum pontificem vocatum in plenitudinem potestatis, alios vero in partem sollicitudinis, qui quia a solo papa distinguuntur, omnes per ipsum sive commissariam sive ordinariam habent jurisdictionem, et in partem sollicitudinis sunt vocati, et non ab alio quam ab ecclesia Romana, ut in praedicto titulo dixit jus.

96. Et haec de auctoritate antiquorum Patrum dicta sufficiant ad probandum, quod jurisdictio omnis episcoporum et aliorum ecclesiae praelatorum a summo pontifice mediate vel immediate emanet. Et quamvis inter alios patres supra citatos major pars fuerit pontificum Romanorum, non ob id minus suscipi debet praecerta veritas, nec licebit refellere eorum testimonium quod sibi ipsis videantur perhibere; tum quia, ut vidimus, non sunt soli, sed Cyprianus, Augustinus, Bernardus, atque adeo ipsi Basileenses eandem sententiam confirmant; tum etiam

¹ Labbé 12, 674.

quia sanctissimi patres erant martyres, confessores et omnia quae mundi sunt spernentes et conculcantes, et ideo neque a vero deviarunt propter mundi gloriam vel divitias aucupandas, quum multi illorum pauperes fuerint et divitiarum et honoris saeculi hujus contemptores; tum etiam quia quum sancti essent et grati Deo et in illa specula positi, eis Deus plenius revelavit talentum potestatis sibi commissum, ne illud defoderent vel in sudario involverent, sed ad ecclesiae aedificationem eo uterentur, et ideo dicere poterant: *Non enim accepimus spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis* [I. Cor. II, 12]; tum quia potestas ista non erat proprium bonum ipsorum, quum gratia gratis data fuerit, sed commune concessum ad utilitatem ecclesiae, et ideo quum illud praedicant, non seipsos magnificent, sed ad aedificationem ecclesiae id aliis exponunt, ut intelligant praesidium, ad quod recurrere debeant, ex quo uno dependet vis ecclesiae in fide et charitate et Dei cultu, unitas et disciplina omnis ecclesiastica. Ob hanc enim causam et ipse Paulus commendat ministerium suum et potestatem sibi datam ad aedificationem. Si enim hi sancti magnificare se ipsos voluissent, potiora dona sibi ad vitam aeternam concessa praedicarent, quam potestatem quae bonis et malis communis est et saepe malis conceditur. Tum demum quia licet hi mali fuissent quod absit, et propter avaritiam vel ambitionem fimbrias suas voluissent dilatare contra fidei veritatem, sancti alii patres et episcopi per universum orbem dispersi per tot saecula et aetates reclamassent, et verbo et scripto contradixissent. Quia sicut ea, quae pontifices de sua potestate praedicant, si vera sunt, summe referuntur ad fidem et disciplinam ecclesiasticam, contra si falsa, summe sunt fidei contraria: non sancti sed mali homines fuissent non solum ipsi pontifices haec fingentes, sed et omnes doctores qui hanc fictionem et tyrannidem non detexissent.

97. Quod si alii doctores et episcopi non tam diserte et diffuse et frequenter hanc potestatem explicant, sicut ipsi pontifices, in causa fuit imprimis, quia haec potestas

non ita manifesta erat illis, sicut ipsis pontificibus qui ea utebantur. Deinde non ita spectabat ad eos illam declarare, sicut ad ipsos pontifices, quorum erat in disciplina continere totam ecclesiam, ad quod summe faciebat explicare hanc potestatem. Tertio, quia doctoribus non ita crebro occurrebat occasio eam declarandi, sicut pontificibus, qui ultra hoc quod crebro haberent adversarios eorum auctoritatem impugnantem, pene quoties consuluntur, de sua auctoritate et potestate tractare coguntur. Et tamen sancti alii doctores quoties oblata est occasio, illam tractare non omiserunt, sive quum afflicti ad illam recurrerent, ut Athanasius et Chrysostomus et Theodoretus et alii episcopi orientales et Africani; sive quum extra afflictionem ad ipsos pontifices, ut Hieronymus ad Damasum et Bernardus ad Eugenium recurrerent; sive quum scripturas ipsas tractantes loca de primatu Petri et successorum exponerent, ut omnes paene doctores faciunt; sive quum haereticos volunt revincere, qui peculiariter circa hanc potestatem errarunt vel in genere; omnes enim errores ex auctoritate traditionis sanctae Romanae ecclesiae sive in conciliis sive extra concilia refutati sunt, adeo ut asserere liceat, quod sicut articulus de potestate Romanae ecclesiae maxime facit ad evellendas haereses et abusus ecclesiae extirpandos, et plantandam christianam et ecclesiasticam morum disciplinam: ita etiam maxime explicatus est tam in ipsis scripturis veteris et novi testamenti, quam in sanctorum patrum ac doctorum scriptis. Nihil enim tam est impugnatum a daemone et ejus ministris, haereticis et schismaticis, hujus praesertim temporis. Sed fundamentum Dei stat, quia portae inferi non praevalent adversus hanc potestatem, sed ab hac petra conterentur.

[Cap. II. Doctrina theologorum scholae.]

98. Ultra hos jam citatos patres et doctores et alios, qui nobis non occurrerunt, sunt paene omnes doctores scholastici, qui eandem veritatem clarius quam antiqui

asserunt, demptis paucissimis, qui vel de schismate et de haeresi suspecti fuerunt ut Joannes de Polliaco et Gottifredus de fontibus, et Guilielmus Okam, vel certe in hoc errarunt.

99. Inter hos ergo S. Thomas contra gentiles ait: „Ad judiciariam autem potestatem duo requiruntur, scilicet auctoritas cognoscendi de culpa, et potestas absolvendi vel condonandi. Et haec duo dicuntur duae claves ecclesiae, scilicet scientia discernendi, et potentia ligandi et solvendi, quas dominus Petro commisit juxta illud: *Tibi dabo claves regni coelorum* [Matth. XVI, 19]. Non autem sic intelligitur Petro commisisse, ut ipse solus haberet, sed ut per eum derivarentur ad alios; alias non esset sufficienter fidelium saluti provisum.“¹ Haec ille. Et cap. 16. ait: „Soli Petro promisit: *Tibi dabo claves regni coelorum*, ut ostenderet potestatem clavium per eum ad alios derivandam et conservandam ecclesiae unitatem.“ Haec ille, juxta quem, quia claves regni coelorum comprehendunt jurisdictionem, sine qua non potest conservari ecclesiae unitas, procul dubio jurisdictio per Petrum derivatur. Idem ad quaestionem an diaconus possit indulgentias concedere ait: „Dicendum, quod potestas concedendi indulgentias sequitur jurisdictionem, ut supra dictum fuit. Et quia diaconi et alii non sacerdotes possunt habere jurisdictionem vel commissam, sicut legati, vel ordinariam, sicut electi; ideo possunt indulgentias concedere etiam non sacerdotes, quamvis non possint absolvere in foro poenitentiali, quod est ordinis. Et per hoc patet solutio ad objecta. Indulgentias enim concedere pertinet ad clavem jurisdictionis, non ad clavem ordinis. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi rex in regno; sed episcopi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi judices singulis civitatibus praepositi; propter quod etiam solos eos in suis literis fratres vocat, reliquos autem omnes vocat filios. Et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in

¹ Lib. IV. cap. 72.